

ČESKOSLOVENSKÝ VÝBOR OBRÁNCŮ MÍRU A ČESKOSLOVENSKÝ MÍROVÝ VÝBOR V LETECH 1949–1989

ROMAN ŠTÉR

Reprezentanty „organizovaného mírového hnutí“¹ v Československu byly Československý výbor obránců míru (ČSVOM)² a Československý mírový výbor (ČSMV).³ Z organizačního hlediska se nejedná se o dobrovolné organizace, ale o výbory.⁴ Jejich vzájemný vztah k NF prošel složitým vývojem, jenž byl v případě ČSMV završen ztrátou právní subjektivity v důsledku sloučení s NF v roce 1975.

Vznik „organizovaného mírového hnutí“ v Československu a jeho institucí souvisel se vznikem „organizovaného světového mírového hnutí“, k jehož ustavení došlo na Světovém kongresu obránců míru v roce 1949.

Vznik ČSVOM

Na začátku procesu, jenž vyvrcholil v roce 1950 ustavením Světové rady míru,⁵ která se stala vrcholným orgánem „organizovaného mírového hnutí“, bylo svolání

- 1 Pojem měl odlišit mírové hnutí pod vedením komunistů představované Světovou radou míru (SRM) od „buržoazního“ mírového hnutí. Podle stanov SRM je „organizované mírové hnutí všeobecným demokratickým hnutím národů. Je to široké hnutí, do kterého se může zapojit každý, kdo souhlasí s jeho zásadami“. Členy „organizovaného mírového hnutí“ představované SRM, mohli být jednotlivci, každá národní nebo regionální skupina a každá organizace, účastníci se boje za mír a nezávislost. Stanovy SRM zdůrazňují, že „těžiště práce spočívá v činnosti národních mírových výborů“ (v případě Československa tedy ČSVOM, později ČSMV), které většinou byly „autonomními a nezávislými organizacemi a jsou iniciátory masových akcí na podporu cílů hnutí“. Viz Koukal, Milan: Mír je věcí všech. Nástin vývoje mírových snah s důrazem na činnost organizovaného mírového hnutí zrozeného v roce 1949. Praha 1989, s. 16. Pojmem mírové hnutí dle dobové terminologie se rozuměl „v širším slova smyslu souhrn úsilí a boje jednotlivců i menších či větších skupin, malých i velkých organizací, dokonce i celých národů o trvalý mír, za odvrácení války, o mírové řešení všech sporných otázek cestou jednání apod.“ Viz 30 let světového a československého mírového hnutí, I. část (1949–1963). Praha 1978, s. 2.
- 2 Název výboru byl schválen na ustavující schůzi 7. 7. 1949. V zápisu z první schůze ČSVOM se tato informace nenachází. Viz Národní archiv (NA), fond Ústřední akční výbor Národní fronty (ÚAV NF), kart. 541.
- 3 Změna názvu na ČSMV byla zakotvena ve stanovách výboru. Viz NA, Československý mírový výbor (dále jen ČSMV), kart. 1, Akční program a statut československého mírového hnutí.
- 4 Základním rozdílem mezi dobrovolnou organizací a výborem je, že výbor nemá členskou základnu a je tvořen zástupci (delegáty) různých organizací.
- 5 K činnosti Světové rady míru viz 30 let světového a československého mírového hnutí I. – II. část. Praha 1978–1979 a Koukal, Milan: 35 let Světové rady míru. Praha 1985.

Světového kongresu kulturních pracovníků na obranu míru, jenž proběhl ve dnech 25. – 28. 8. 1948 v polské Vratislavi. Tento kongres dal podnět k vytvoření Stálého mírového výboru kulturních pracovníků⁶ se sídlem v Paříži.

Stálý mírový výbor kulturních pracovníků spolu s Mezinárodní demokratickou federací žen⁷ a 75 osobnostmi ze 17 zemí vydal 25. 2. 1949 Výzvu ke svolání Světového kongresu obránců míru. V průběhu následujících dvou měsíců se k výzvě připojilo 18 mezinárodních organizací, 1 015 národních organizací, více než 10 000 organizací provinciálních z celkem 63 zemí. Dále výzvu podepsalo přes 10 000 jednotlivců ze 72 zemí.⁸

V souvislosti s přípravou a organizací Světového kongresu obránců míru, který proběhl v druhé polovině dubna 1949, vznikl z iniciativy Svazu československých spisovatelů a Rady československých žen Československý přípravný výbor pro Světový kongres přívrženců míru v Paříži jako jeden z národních přípravných výborů. Na mezinárodní úrovni byl ustaven Přípravný (iniciativní) výbor pro přípravu Světového kongresu obránců míru. Československý přípravný výbor zde byl zastoupen Anežkou Hodinovou-Spurnou, Janem Mukařovským a Janem Drdou.

Ustavující schůze Československého přípravného výboru pro Světový kongres přívrženců míru v Paříži se konala 17. 3. 1949.⁹ Za předsedkyni zvolili Anežku Hodinovou-Spurnou¹⁰ a jako místopředsedy Jana Drdu, Josefa Kolského, Jana Mukařovského a Laca Novomeského.¹¹ Byl zde také projednán postup příprav na Světový kongres přívrženců míru.

Výbor se skládal ze zástupců 26 organizací se vztahem k mírové problematice,¹²

6 Bývá též označován jako Mezinárodní koordinační styčné byro kulturních činitelů pro mír či Byro intelektuálů.

7 Mezinárodní demokratická federace žen (MDFŽ), federace spojující ženské organizace v boji za mír a rovnoprávnost. Založená v roce 1945 v Paříži. Od roku 1948 sídlila v Berlíně. Viz Mezinárodní společenské organizace. Praha 1963, s. 135-141.

8 30 let světového a československého mírového hnutí, I. část (1949–1963). s. 5.

9 Tamtéž, s. 2-3. Ve své studii užívám celý název organizace, jak je uváděn v dokumentech vzešlých z jeho činnosti. V některých publikacích je užíván rovněž zkrácený název Přípravný výbor.

10 Dokumenty mírového hnutí I (1948–1957). Praha 1981, s. 6.

11 NA, ÚAV NE, kart. 541, Akční plán na přípravu Světového kongresu přívrženců míru ve dnech 21.–23. 4. 1949, s. 1.

12 Jednalo se o Svaz československých spisovatelů, Radu čs. žen, Ústřední radu odborů, Ústředí mládeže ČSR, Svaz bojovníků za svobodu, Ústřední radu družstev, Jednotný svaz československých zemědělců, Československou obec sokolskou, Svaz československých novinářů, Svaz přátel SSSR, Charitu, Slovanský výbor, Českou protifašistickou společnost, Československý červený kříž, Ligu pro lidská práva, Československou skupinu Meziparlamentní unie, Československou společnost pro mezinárodní styky, Svaz živnostnictva, Společnost přátel demokratického Španělska, Československo-řeckou společnost, Syndikát československých skladatelů, Svaz československých výtvarníků, Ústřední sdružení advokátů, Jednotu československých právníků a Autoklub Republiky československé. Vedle toho byli ve výboru zastoupeni zástupci vysokých škol. Citováno z Akčního plánu na přípravu Světového kongresu přívrženců míru viz předchozí poznámka.

17 významných osobností kooptovaných jako jednotlivci,¹³ čtyř zástupců církví¹⁴ a zástupce Ministerstva informací.¹⁵

Přípravný výbor měl dva hlavní úkoly: podpořit konání Světového kongresu přívrženců míru v Paříži, např. manifestačními akcemi, mírovou kampaní či rezolucemi, a připravit delegaci pro kongres.

Přípravný výbor se dělil na širší a užší. Bližší informace o kompetenci, činnosti, mechanismu a složení těchto grémií se mi nepodařilo dohledat. Technické práce vykonával sekretariát, který sídlil v Ječné ulici 507/6 v Praze 2.

Na jaře roku 1949 byly v cca 1 000 československých obcích ustaveny tzv. přípravné výbory. Jejich úkolem bylo pořádání besed a shromáždění, na kterých se občané vyslovovali pro zachování míru.¹⁶

Protože francouzská vláda odmítla některým účastníkům udělit víza, konal se Světový kongres přívrženců míru ve dnech 20. – 25. dubna 1949 současně v Paříži a v Praze. Pařížské části mírového kongresu se účastnilo 2 198 delegátů z 69 zemí.¹⁷ Československo zde zastupovala třináctičlenná delegace.¹⁸ Pražské části kongresu se účastnilo 281 účastníků, včetně 72 československých zástupců. Tento kongres, který bývá označován za počátek „organizovaného světového mírového hnutí“, byl impulsem ke vzniku stálého orgánu pod názvem Světový kongres obránců míru, do jehož čela byl zvolen Frédéric Joliot-Curie.

Již v průběhu Světového kongresu obránců míru byl dán podnět ke vzniku národních mírových hnutí, která začala postupně vznikat.¹⁹ Jako jeden z prvních národních výborů byl ustaven ČSVOM. Návrh na vytvoření výboru podal tehdejší náměstek ministra informací a národní osvěty Lumír Čivrný již na schůzi Československého přípravného výboru pro Světový kongres přívrženců míru²⁰ dne 11. 6. 1949.²¹

13 Jednalo se o: Andreje Bagára, Ing. arch. Adolfa Benše, Lumíra Čivrného, Leopoldu Dostalovou, Josefa Bohuslava Foerstera, Jana Gondu, Ing. Josefa Grohmanna, Zdeňka Hejzlara, dr. Ferdinanda Herčíka, Ing. Jana Košťála, Marii Majerovou, Vítězslava Nezvala, Vítězslava Nováka, dr. Jána Poničana, Maxe Švabinského, Ladislava Zelenku, Alexandra Moyzese. Citováno z Akčního plánu na přípravu Světového kongresu přívrženců míru.

14 Byli doporučeni patriarcha dr. František Kovář za Církev československou husitskou, metropolita Jeleverij a kancléř Čerkes za pravoslavnou církev, profesor Josef Lukl Hromádka a děkan Husovy fakulty dr. František Linhart za Českobratrskou církev evangelickou, dr. Štěpán Trochta za katolickou církev. Kromě Štěpána Trochty všichni přislíbili svou účast. Není však jisté, zda se výše jmenované osoby práce ve výboru účastnily. Citováno z Akčního plánu na přípravu Světového kongresu přívrženců míru.

15 Jména osob, které se měly účastnit práce ve výboru, se mi nepodařilo dohledat.

16 30 let světového a československého mírového hnutí, I. část (1949–1963), s. 6.

17 Tamtéž, 7.

18 Tamtéž.

19 Výjimku představuje Bulharský mírový výbor, který byl založen již v listopadu 1948. Viz Novák, Vladimír: *Abeceda mírového hnutí*. Praha 1988, s. 23.

20 V dokumentech z této doby a v později vydané literatuře bývá označován také jako Československý přípravný výbor pro Světový kongres obránců míru.

21 NA, ÚAV NE, kart. 541, Zpráva o schůzi Československého přípravného výboru Světového sjezdu

Na poslední schůzi Československého přípravného výboru pro Světový kongres přívrženců míru, která se konala 7. 7. 1949, účastníci zhodnotili jeho činnost a průběh světového mírového kongresu. Zamýšleli se rovněž nad ustavením národního mírového orgánu v Československu. Anežka Hodinová-Spurná byla pověřena svoláním ustavující schůze ČSVOM.²²

Zakládající schůze se konala 7. 7. 1949 v Národním (dříve Dělnickém) klubu v Praze v ulici Na Příkopěch.²³ Předsdkyní byla zvolena Anežka Hodinová-Spurná, I. místopředsedou Laco Novomeský a II. místopředsedou Jan Mukařovský.²⁴ V 54členném výboru byli zastoupeni členové Československého přípravného výboru pro světový kongres přívrženců míru, členové československé delegace na pařížskou část kongresu, zástupci celostátních organizací, významných institucí a představitelé veřejného života v Československu.²⁵ Na zakládající schůzi ČSVOM proběhla diskuze o názvu organizace. S názvem Československý výbor obránců míru někteří účastníci nesouhlasili, protože název měl podle nich „defenzivní obsah“. Až po velké debatě se účastníci zasedání dohodli na tom, „že tomu tak není, že bránit má i aktivní smysl“.²⁶

Pravděpodobně v závěru roku 1949 došlo také k ustavení Slovenského výboru obrancov mieru (SVOM), který vznikl z dočasného Slovenského mierového výboru (SMV).²⁷ Na ustavující schůzi SVOM byl jeho předsedou zvolen ThDr. h. c. Alexander Horák.

Stanovy

Vzhledem k tomu, že ČSVOM nebyl společenskou organizací, ale výborem, nebyly stanovy nutné pro jeho úřední schválení. První stanovy byly schváleny až na celostátní konferenci v roce 1966.²⁸ Důvody tohoto kroku vysvětlil ve svém referátu Josef Macek: „Zrušení okresních výborů obránců míru vedlo některé soudruhy a přátele k domnění, že význam mírového hnutí uvnitř republiky poklesl. To nás vedlo k tomu, abychom vypracovali a předložili vám základní dokument našeho hnutí. [...] Ten má upřesnit jak postavení, tak i hlavní cíle Čs. výboru obránců míru a upřesnit jeho strukturu. Statut našeho hnutí se jeví jako žádoucí i pokud jde o styky Čs. výboru obránců míru a upřesnění jeho struktury [...] i pokud jde o styky Čs. výboru obránců míru v zahraničí; naši partneři mají své stanovy, které v kostce

obránců míru pro tisk vydaná 11. 6. 1949, s. 1.

22 Tamtéž, s. 2.

23 Dle sdělení PhDr. Milana Koukala se jednalo o dům č. 852/10. Viz e-mail autorovi ze dne 20. 1. 2017.

24 30 let světového a československého mírového hnutí, I. část (1949–1963), s. 10.

25 Tamtéž, s. 9.

26 Kotík, Ota: Malá exkurze do historie vzniku Čs. výboru obránců míru. Mír 16, 1969, č. 7, s. 16.

27 Přesné datum vzniku se mi v dokumentech uložených ve fondech ČSVOM a ÚAV NF najít nepodařilo.

28 Knobloch, Jaroslav: Slovník mírového hnutí. Praha 1966, s. 28.

charakterizují hnutí.²⁹ Tyto stanovy pravděpodobně nebyly předloženy Ministerstvu vnitra ke schválení.

Stanovy ČSMV spolu s dalším základním dokumentem – Akčním programem – byly schváleny na celostátní konferenci v prosinci 1968.³⁰ Předtím byly stanovy projednány na plenárním zasedání ČSVOM dne 2. 4. 1968. Pro potřeby tohoto plenárního zasedání bylo zřízeno pět pracovních skupin, mezi nimi také komise pro organizační otázky a statut.³¹ Těto pracovní komisi předsedal Jaroslav Knobloch.

Ani tyto stanovy však nebyly projednány a schváleny Ministerstvem vnitra.³² Došlo k tomu proto, že konečné znění stanov výbor odsouhlasil až po srpnových událostech téhož roku. Obsahovaly pasáže, které neodpovídaly změně politické situaci.

Stanovy spolu s Akčním programem se měly dle návrhu profesora Dalibora Krna,³³ předneseném na mimořádném plenárním zasedání ČSMV dne 25. 11. 1969, podrobně přezkoumat.³⁴ Plénum uložilo předsednictvu, aby ustanovilo komisi pro přípravu nového statutu ČSMV, který měl být předložen celostátní konferenci v roce 1970.³⁵

Do schválení statutu měl platit prozatímní jednací řád, který byl po svém vypracování předložen k odsouhlasení plénu ČSMV na jeho zasedání dne 17. 2. 1970.³⁶ Prozatímní byl proto, že po schválení statutu se předpokládalo jeho případné dopracování.³⁷

Na celostátní konferenci ČSMV v roce 1970 opravdu došlo k projednání stanov. V usnesení z konference je uvedeno, že celostátní konference schvaluje návrh stanov „s úpravami, které vyplynuly z jednání konference, a zmocňuje ČSMV, aby provedl další nutné úpravy a změny, potřebné ke schválení stanov státními orgány“.³⁸ Další informace o stanovách se mi dohledat nepodařilo.

29 Budovatelským úsilím v jednotě s demokratickými silami ve světě za mír. Celostátní konference ČVOM 31. 10. – 1. 11. 1966. Praha 1966, s. 8.

30 NA, ČSMV, kart 1, Akční program a statut československého mírového hnutí, s. 23. Několik konceptů návrhu stanov ČSMV se nachází ve fondu ÚAV NF. Viz NA, ÚAV NF, kart. 532. Konečná verze návrhu stanov viz NA, ÚAV NF, kart. 527.

31 NA, ČSVOM, kart. 10, Schůze užšího předsednictva ČSVOM. Zápis z užšího předsednictva z 16. 4. 1968, s. 1.

32 NA, ČSMV, kart. 2, Stenografický zápis z plenárního zasedání ze dne 13. 10. 1970, s. 8.

33 Dalibor Krno (1901–1983), v letech 1919–1920 studoval na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a v letech 1920–1922 architekturu na Českém vysokém učení technickém v Praze. Vysokoškolský učitel a proděkan Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. Účastník protinacistického odboje.

34 NA, ČSMV, kart. 2, Stenografický zápis z plenárního zasedání ze dne 13. 10. 1970, s. 3.

35 Usnesení mimořádného pléna ČSMV. Mír 16, 1969, č. 12, s. 5.

36 NA, ČSMV, kart. 2, Plenární zasedání 1970, Stenografický zápis z plenárního zasedání ze dne 17. 2. 1970, s. 7/2.

37 Tamtéž.

38 Celostátní konference Československého mírového hnutí. 16. 12. 1970. Praha 1970, s. 40.

Cíle ČSVOM a ČSMV

Dle stanov ČSVOM a jeho nástupce ČSMV vyplývá, že jejich cíle byly v podstatě totožné a rozvíjely se do dvou základních směrů – na činnost zahraniční a na činnost v Československu.

Organizační schéma ČSVOM:³⁹

- 1) Ústřední orgány:
 - Celostátní konference
 - Československý výbor obránců míru
 - Předsednictvo
 - Ústřední revizní komise
- 2) Slovenské orgány hnutí obránců míru na Slovensku:
 - Slovenská konference
 - Slovenský výbor obránců míru
 - Předsednictvo
 - Revizní komise
- 3) Krajské orgány hnutí obránců míru:
 - Krajská konference
 - Krajský výbor
 - Předsednictvo krajského výboru

Organizační schéma ČSMV:⁴⁰

- 1) Celostátní orgány:
 - Celostátní konference
 - Československý mírový výbor
 - Předsednictvo
 - Ústřední revizní komise
- 2) Národní orgány mírového hnutí:
 - Česká a Slovenská konference
 - Česká a Slovenská mírová rada
 - Předsednictvo České a Slovenské mírové rady
 - Revizní komise České a Slovenské mírové rady
- 3) Ostatní orgány mírového hnutí:
 - a) Krajské orgány mírového hnutí:
 - Krajská konference
 - Krajská mírová rada
 - Předsednictvo krajské mírové rady

³⁹ Zpracováno podle stanov ČSVOM, viz NA, ÚAV NF, kart. 532, s. 2-6.

⁴⁰ Zpracováno podle stanov ČSMV, viz NA, ČSMV, kart. 1.

- b) Okresní orgány mírového hnutí:
 - Okresní konference
 - Okresní mírová rada
 - Předsednictvo okresní mírové rady
- c) Městské orgány mírového hnutí:
 - Městské mírové rady v Praze a Bratislavě
- d) Místní mírové aktivity

K vývoji vnitřní struktury ČSVOM a ČSMV

Po svém ustavení se ČSVOM skládal ze dvou částí: ze širokého výboru, v němž měli být zastoupeni zástupci všech složek (ten „navenek“ působil jako reprezentativní výbor), a dále z užšího, devítičlenného (pracovního) výboru. Užíval se také název užší předsednictvo.⁴¹ Užší předsednictvo existovalo až do roku 1968, kdy bylo v rámci federalizačního procesu zrušeno.⁴²

K volbě nového výboru, vyjma ustavující schůze v roce 1949, docházelo až do roku 1966 na sjezdech, poté do roku 1975 na konferencích. Počet členů výboru nebyl ustálený. Na I. sjezdu bylo zvoleno 103 nových členů výboru.⁴³ Postupně počet členů výboru stoupal. Na II. sjezdu bylo zvoleno 116 osob,⁴⁴ na III. sjezdu 150 osob⁴⁵ a na čtvrtém sjezdu 175 osob.⁴⁶ Ke snížení počtu členů výboru došlo na celostátní konferenci v roce 1966, kdy bylo zvoleno „pouhých“ 120 osob.⁴⁷ V roce 1968 byl zvolen 80 členný výbor.⁴⁸ O dva roky později zvolili delegáti na celostátní konferenci ČSMV 91 osob.⁴⁹ V roce 1975 došlo ke zvolení 91 členného mírového výboru.⁵⁰ Konference ČSMV v roce 1975 byla konferencí poslední. Scházela se pak pouze rozšířená plenární zasedání ČSMV. Vzhledem k tomu, že v roce 1980 uplynulo pětileté období od posledních konferencí mírových orgánů, bylo doporučeno provést zhodnocení činnosti mírových orgánů od roku 1975, stanovit úkoly na další období a provést případné změny ve složení mírových rad.⁵¹ Od roku 1980 docházelo k ob-

41 NA, ÚAV NF, kart. 541, Zpráva o ustavující schůzi Československého výboru obránců míru ze dne 7. 7. 1949, s. 1.

42 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Jednání stranické skupiny ČSMV ze dne 24. 11. 1969, Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 1.

43 Nově zvolený výbor obránců míru. Rudé právo 31, č. 19, 24. 1. 1951, s. 3.

44 Nové složení Československého výboru obránců míru. Rudé právo 33, č. 20, 20. 1. 1953, s. 2.

45 Z diskuze na III. československém sjezdu obránců míru. Rudé právo 35, č. 106, 18. 4. 1955, s. 2.

46 IV. sjezd obránců míru skončil: Za vítězství socialismu v naší vlasti – za světový mír. Rudé právo 41, č. 263, 22. 9. 1958, s. 1.

47 Koukal, Milan: 35 let organizovaného mírového hnutí. s. 13.

48 Nový vrcholný orgán mírového hnutí. Rudé právo 49, č. 324, 2. 12. 1968, s. 2.

49 Celostátní konference Československého mírového hnutí. 16. 12. 1970, s. 40.

50 NA, ÚV NF ČSR, kart. 50, Informace z organizací sdružených v NF, Informace č. 20 z 12. 3. 1975, s. 2.

51 NA, ČSMV, kart 4. Rozšířené zasedání mírového výboru z 11. 12. 1980, Politicko-organizační zabezpečení rozšířených zasedání mírových orgánů v roce 1980, Vlastní návrh, s. 1.

měně členstva kooptováním nových členů, popřípadě ke zproštění členství na plenárních zasedáních ČSMV. Například na 13. plenárním zasedání ČSMV došlo ke kooptaci třinácti osob. Dvě osoby byly zproštěny členství.⁵² Jako nejčastější důvod je uváděn odchod do důchodu nebo zdravotní důvody.⁵³

Přesnější informaci o organizaci ČSVOM před schválením stanov si můžeme udělat díky grafickému znázornění její struktury, která pochází z roku 1964.⁵⁴ Z ní se dovídáme, že se ČSVOM skládal ze sekretariátu tvořeného sedmnácti pracovníky, dále z užšího předsednictva tvořeného předsedou, místopředsedy, tajemníkem a zástupcem ÚV NF. Předsednictvo se scházelo minimálně jedenkrát za měsíc. Čtyřicetičlenné předsednictvo (z nich 31 bylo členy KSC) se scházelo zpravidla čtyřikrát ročně dle potřeby. Plénium ČSVOM se scházelo dvakrát do roka. Vrcholný orgán ve struktuře ČSVOM představovala celostátní konference, které se konala jednou za čtyři roky.⁵⁵

Věnujme se nyní podrobněji organizačnímu vývoji sekretariátu. V roce 1957 sekretariát tvořila vedoucí tajemnice a vedoucí pracovníci jednotlivých oddělení sekretariátu a zástupce sekretariátu SVOM.⁵⁶

V roce 1963 sekretariát ÚV KSC rozhodl o reorganizaci struktury ČSVOM a SVOM. V sekretariátu tehdy pracovalo 22 osob, ve čtyřech odděleních: zahraničním, kulturně propagačním, organizačním a hospodářsko-finančním. Tato struktura přestala potřebám organizace vyhovovat. Proto nakonec vytvořili jen jedno oddělení – zahraniční a organizačně hospodářský útvar.⁵⁷ V sekretariátu SVOM, kde pracovalo před reorganizací celkem 6 osob, došlo ke snížení počtu zaměstnanců na tři, protože některé úkoly sekretariátu SVOM převzal Slovenský výbor NF.⁵⁸

Dle výše uvedené organizační struktury z roku 1964, tedy po provedení reorganizace, se sekretariát ČSVOM dále dělil na zahraniční oddělení, organizačně hospodářský a tiskový útvar. Zahraniční oddělení v čele s vedoucím tvořilo celkem šest osob. Kromě vedoucího to byli referenti pro Evropu, Afriku, Asii a Latinskou Ameriku a písařky. Sedmičlenný organizačně hospodářský útvar byl kromě vedoucího ještě tvořen účetním, hospodářem, telefonistkou, dvěma řidiči a uklízečkou. Tiskový útvar tvořil redaktor s pomocnou redakční silou. Sekretariát SVOM se již nedělil na útvary a oddělení, pracovalo zde jej pět osob: tajemník, sekretářka, hospodář-pokladník, uklízečka a řidič.

Později se sekretariát dělil na vnitřní a zahraniční úsek.

52 NA, ČSMV, kart. 8, 13. Plenární zasedání ČSMV z 26. 5. 1988. Stenografický zápis ze zasedání, s. 18/4.

53 Srv. NA, ČSMV, kart. 7, Plenární zasedání 1985, Stenografický záznam z 8. plenárního zasedání z 26. 9. 1985.

54 NA, ÚAV NF, kart. 257, Struktura Československého výboru obránců míru, s. 1.

55 Tamtéž.

56 NA, ČSVOM, kart. 11, Zprávy o činnosti ČSVOM 1957–1963, Zpráva o činnosti za rok 1957, s. 26.

57 Tamtéž, s. 3.

58 Tamtéž.

Krajské výbory

Krajské výbory byly ustaveny v souladu s usnesením mezinárodního mírového kongresu v Paříži. K jejich zřízení došlo v druhé polovině roku 1949, kdy po dohodě s ČSVOM pověřil ÚAV NF své krajské výbory organizováním krajských výborů obránců míru. Krajské výbory měly být ustaveny do 20. srpna 1949 jako čtyř- až pětičlenné sbory, které měly být v případě potřeby, jako například při konání celostátních mírových akcí, rozšířeny o další zástupce jednotlivých složek NF.⁵⁹ Návrh členů podléhal schválení krajského sekretariátu KSČ, které mělo proběhnout při jeho nejbližším zasedání. Schválený návrh členů výboru měly krajské výbory NF spolu s jejich stručnou charakteristikou zaslat ČSVOM.⁶⁰

Ustavující schůze měly být provedeny v rámci plenární schůze krajského výboru NF, pokud byl tento termín možný, protože jejich ustanovení mělo proběhnout do 22. srpna 1949.⁶¹

Je nutné zdůraznit, že krajský výbor obránců míru (KVOM) byl volným sdružením. Hospodářsko-finanční závazky, vyplývající z jeho činnosti, měly být vyřešeny dohodou s ústředními orgány celonárodních organizací.⁶²

V souvislosti s novou územní organizací československého státu v roce 1960 došlo k zřízení nových krajů a k ustavení nových krajských výborů ČSVOM. Ustavující schůze proběhly od 15. 6. do 5. 8. 1960.⁶³ Na zasedáních byly zvoleny nové 65 až 90členné krajské výbory ČSVOM. Všude bylo přihlíženo k uplatnění funkcionářů mírového hnutí ze zrušených krajů. Počet členů předsednictva KVOM se pohyboval mezi deseti až osmnácti.⁶⁴ Ve všech krajích byli zvoleni také místopředsedové. Jejich počet se kraj od kraje lišil. Někde byl zvolen jen jeden, jinde až tři.⁶⁵

Po roce 1968, kdy byla provedena federalizace ČSMV, fungovala hierarchická struktura v krajích a okresech reprezentovaná krajskými a okresními radami. V roce 1975 došlo k jejich začlenění do aparátu Národní fronty. Staly se součástí krajských a okresních výborů NF.

Okresní výbory

V zápisu z ustavující schůze ČSVOM je uvedeno, že mírové výbory budou zřizovány pouze v krajích, protože akce budou provádět všechny složky NF.⁶⁶ Po prvních krajských konferencích ČSVOM v roce 1949 nakonec došlo k zakládání okresních

59 V tomto případě měly mít největší zastoupení složky Národní fronty, kterým bylo mírové hnutí ideově nejbližší (např. Rada československých žen, Československý červený kříž, Československý svaz mládeže).

60 NA, ÚAV NF, kart. 535, oběžník ze dne 8. srpna 1949, s. 1.

61 Tamtéž.

62 Tamtéž, s. 2.

63 NA, ČSVOM, kart. 11, Zprávy o činnosti ČSVOM 1957–1963. Zpráva o činnosti za rok 1960, s. 20.

64 Tamtéž, s. 21.

65 Tamtéž s. 20.

66 NA, ÚAV NF, kart. 541, Zpráva o ustavující schůzi ČSVOM ze dne 7. 7. 1949, s. 1.

výborů. Nedostatkem bylo, jak uvedla Božena Macháčová-Dostálová ve svém projevu předneseném na zasedání předsednictva ČSVOM dne 31. 3. 1953, že výbory měly pouze reprezentativní charakter, „neboť byly složeny sice z významných představitelů našeho veřejného, politického a kulturního života, kteří jsou však příliš exponováni a nezbýval jim čas pro činnost ve výborech obránců míru. Celá činnost OV obránců míru se tím omezovala na účast při nárazových, hlavně manifestačních akcích a projevech, kde byly OV obránců míru spolupořadatelé. Většina OV obránců míru existovala pouze na papíře, činnost nevyvíjely, nescházely se a jejich činnost postupně ochabovala“.⁶⁷ Navíc při vyvíjení jakékoliv činnosti bylo zapotřebí podpory akčních výborů Národní fronty, protože OV obránců míru nedisponovaly potřebnými financemi⁶⁸ a neměly vlastní personál.⁶⁹

František Havlín z V. oddělení ÚV KSČ předložil na schůzi sekretariátu ÚV KSČ, konané 21. prosince 1958, dokument Návrh na zaměření činnosti orgánů mírového hnutí a na některé změny v jejich organizační struktuře. Autor navrhoval zrušit okresní výbory. „Činnost těchto nejnižších orgánů mírového hnutí nedosáhla nikdy, až na výjimky, žádoucí úrovně a výsledků. Scházejí se nepravidelně a jejich činnost je v naprosté většině formální. Jedna z hlavních příčin spočívá v tom, že dublují činnost orgánů Národní fronty a společenských organizací, pro něž boj za mír se stal již vžitým a samozřejmým obsahem jejich práce.“⁷⁰ Na formálnost OV obránců míru ukazovalo také jejich složení. Ve většině případů tvořili tyto orgány zástupci okresních výborů jednotlivých společenských organizací. Pokud jde o mírové akce, projednávaly se v podstatě stejné úkoly v OV obránců míru, v orgánech NF i v orgánech společenských organizací. Úkoly zrušených OV obránců míru převaly OV NF a společenské organizace.

Klady a záporny OV obránců míru krátce po jejich zrušení zhodnotili pracovníci NF. Ti zjistili, že na jedné straně OV NF postupují iniciativně, „daří se jim pracovat se širším aktivem, zapojovat bezpartijní inteligenci, dobře organizují schůze, besedy a večery s mírovou tematikou, kulturní výročí a další akce.“⁷¹ Byly zde ale také okresní výbory, které úkoly neplnily dostatečně, „jen čas od času“.⁷²

67 NA, ČSVOM, kart. 7, Zasedání předsednictva ČSVOM 31. 3. 1953. Projev Boženy Macháčové-Dostálové, s. 1.

68 NA, ÚAV NF, kart. 536, Zpráva o činnosti v kraji České Budějovice, z 27. 3. 1951, s. 2.

69 Tamtéž, s. 2. Podobné problémy měly také krajské výbory obránců míru, kde vinou nedostatku aktivních pracovníků probíhalo spojení s okresními výbory pouze administrativní cestou.

70 NA, fond Komunistická strana Československa – ústřední výbor (ÚV KSČ), Sekretariát ÚV KSČ, 66. schůze SÚV KSČ dne 6. 1. 1960, sv. 180, arch. j. 288, svazek 180, b. 6, č. 4138, Činnost orgánů mírového hnutí a některé úpravy v jejich organizační struktuře, s. 4. Za vyhledání dokumentů k mírovému hnutí z tohoto fondu děkuji PhDr. Františku Štverákoví.

71 NA, ÚV NF ČSR, kart. 20, inv. č. 147, Náměty pro rozhovor s Jiřím Hendrychem, s. 1. Za upozornění na výše uvedený materiál vděčím PhDr. Jiřímu Křestanovi, ČSc.

72 Tamtéž, s. 2.

Náhradu za zrušené okresní výbory představovaly okresní mírové aktivity organizované při okresních výborech NF. Podle hodnocení z období pražského jara byly tyto okresní mírové aktivity „nesprávným zásahem centrálních orgánů NF a v důsledku nepochopení významu a poslání mírové práce v širokém okruhu naší společnosti“.⁷³ Ukázalo se totiž, že aktivity byly „labilním článkem“ a jejich činnost závisela na aktivitě a pochopení tajemníků okresních výborů NF a také krajských výborů NF. Důležitým faktorem pro jejich činnost byl vztah vedení okresních výborů NF k mírovému hnutí. Právě vedení totiž určovalo počet členů okresních mírových aktivít, výběr spolupracovníků, metody a formy práce. Nevýhodou se stala absence členské základny okresních mírových aktivit, proto prý nemohly krajské výbory ČSVOM rozvinout svou aktivitu.⁷⁴

Rozhodnutí o znovuoobnovení okresních mírových výborů bylo přijato na celostátní poradě užšího předsednictva ČSVOM s předsedy KVOM a pracovníky KV NF dne 28. 6. 1968. K vlastnímu ustavení okresních výborů, tehdy označovaných jako okresní mírové rady (OMR), došlo v průběhu října a listopadu 1968.⁷⁵

Přehled funkcionářů

Za čtyřicet let existence výboru se v jeho vedení vystřídal sedm předsedů. Tři, z toho jedna žena, působili v ČSVOM a čtyři vykonávali funkci předsedy v ČSMV.

První předsedkyně Anežka Hodinová-Spurná byla zvolena do čela ČSVOM na zakládající schůzi dne 7. 7. 1949. V této funkci byla potvrzena ještě dvakrát.⁷⁶

Anežku Hodinovou-Spurnou následně vystřídal akademik Jan Mukařovský, který funkci předsedy zastával v letech 1955–1966.⁷⁷ Na celostátní konferenci v roce 1966 jej nahradil Josef Macek, který zastával předsednický post do ukončení činnosti ČSVOM v roce 1968. Josef Macek byl tehdy velmi pracovně zaneprázdněn, a proto se rozhodl do nově ustaveného Československého mírového výboru nekanidovat.⁷⁸ Za tímto oficiálním zdůvodněním Mackova odchodu ze špičkové funkce v mírovém hnutí ovšem stojí to, že jako kritik invaze vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968 a spoluautor tzv. Černé knihy přestával být pro vedení KSČ přijatelný. Na ustavující konferenci ČSMV, která se uskutečnila ve dnech 1. – 2. 12. 1968, byli zvoleni dva předsedové, a to Dr. Jiří Štěpanovský (zástupce ČMR) a profesor Viliam Thurzo (zástupce SMR).⁷⁹

73 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Jednání stranické skupiny ČSMV ze dne 24. 11. 1969, Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 1.

74 Tamtéž, s. 2.

75 Tamtéž, s. 10.

76 Poprvé na I. sjezdu ČSVOM, který se konal ve dnech 20. – 21. 1. 1951 a poté na II. sjezdu ČSVOM, který proběhl ve dnech 17. – 18. 1. 1953.

77 Ve funkci byl znovu potvrzen na IV. sjezdu ČSVOM, který proběhl ve dnech 20. – 21. 9. 1958 a na Československé konferenci za odzbrojení a mír, která se konala ve dnech 19. – 20. 5. 1962.

78 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 12.

79 Tamtéž. Zvolení dvou předsedů bylo důsledkem federalizace ČSMV.

Štěpanovský a Thurzo však působili ve svých funkcích krátce. Již 25. 11. 1969 byl na mimořádném zasedání ČSMV zvolen novým předsedou prof. MUDr. Josef Lukáš, DrSc., který byl činný již v ČSVOM od založení tohoto výboru.⁸⁰ Pro předsednictvo KSČ Lukáš představoval „záruku správné aplikace závěrů XIV. sjezdu KSČ v podmínkách československého mírového hnutí“.⁸¹

Po úmrtí Josefa Lukáše byl na rozšířeném plenárním zasedání v roce 1975 zvolen akademik Bedřich Švestka. Ten ve funkci setrval až do roku 1989 a stal se tak posledním a nejdéle působícím předsedou ČSMV.

Federalizace výboru

ČSMV jako jeden z prvních organizací provedl federalizaci svých vrcholných grémií.⁸² Vlastní federalizační proces odstartovalo ustavení republikových orgánů: České mírové rady (ČMR) a Slovenské mierové rady (SMR), která vznikla přetvořením Slovenského výboru obránců míru.⁸³ Vzniku ČMR předcházela vznik přípravného výboru. K první schůzi přípravného výboru ČMR došlo již 17. 8. 1968.⁸⁴ Ustavující konference ČMR proběhla ve dnech 12. a 13. 11. 1968. Na konferenci došlo k volbě 93členného výboru.⁸⁵ Organizace původně sídlila v Brně, později přesídlila do Prahy.⁸⁶ Krátce poté byla v Bratislavě dne 18. 11. 1968 ustavena Slovenská mierová rada.⁸⁷ Do jejího čela byl zvolen prof. Dalibor Krno.

K završení procesu federalizace došlo na ustavující konferenci, která proběhla ve dnech 1. až 2. 12. 1968 a kde byl zvolen federální orgán československého mírového hnutí – ČSMV.⁸⁸

V rámci federalizace bylo zrušeno užší předsednictvo a počet členů předsednictva měl být od tohoto data redukován na šestnáct.⁸⁹

Mezi republikovými mírovými radami byla v Ostravě na jejich společném zasedání dne 26. 3. 1969 uzavřena Dohoda o spolupráci.⁹⁰ Jednalo se o první setkání tohoto typu.⁹¹

80 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Plenární zasedání ze dne 25. 11. 1969, Návrh na předsedu ČSMV z ČSR, s. 1. Do této funkce byl zvolen ještě na celostátních konferencích ČSMV, konaných 16. 12. 1970 a 15. 2. 1975.

81 Tamtéž.

82 K 20. výročí vzniku světového mírového hnutí. Praha 1969, s. 11.

83 Tamtéž, s. 11.

84 Tamtéž, s. 3.

85 Stejný počet členů měla rovněž SMR. NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 10.

86 K 20. výročí vzniku světového mírového hnutí. s. 22.

87 Tamtéž, s. 23.

88 Dokumenty mírového hnutí 2 (1958–1972). Praha 1982, s. 23.

89 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Jednání stranické skupiny ČSMV ze dne 24. 11. 1969, Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 2.

90 NA, fond Česká mírová rada II (dále jen ČMR II), kart. 52, dohoda o spolupráci ze dne 26. 3. 1969.

91 NA, ČSMV, kart. 1, Plenární zasedání 1969, Jednání stranické skupiny ČSMV ze dne 24. 11. 1969,

Pravidelně byly sekretariátem ČSMV svolávány porady vedoucích sekretariátů ČSMV, ČMR a SMR, které sloužily k „vzájemné informovanosti o činnosti všech mírových orgánů a k rozpracování i zajišťování plánovaných i neplánovaných úkolů“.⁹² V roce 1972 došlo ke svolání celkem devíti porad.⁹³

Při federalizačním procesu se v ČSMV důsledně uplatňovalo paritní zastoupení. Byli zvoleni dva předsedové, jeden z Čech a druhý ze Slovenska. Předsednictvo mělo být složeno ze stejného počtu Čechů a Slováků. K odklonu od paritního zastoupení došlo v roce 1975, kdy v devadesátičlenném výboru bylo pětáctičet zástupců ze Slovenska.⁹⁴

Zařazení do Národní fronty

Vztah mezi NF a orgány mírového hnutí v Československu prošel složitým vývojem, který byl završen tím, že se ČSMV stal součástí NF. ČSVOM se snažil o přijetí za složku NF krátce po svém založení. Již 20. 3. 1950 žádalo předsednictvo ČSVOM prostřednictvím předsedkyně Anežky Hodinové-Spurné o uznání ČSVOM za složku NF. Žádost projednalo užší předsednictvo ÚAV NF dne 24. 3. 1949 a rozhodlo, že ČSVOM „není masovou organizací, ale výborem, složených z představitelů československého politického a kulturního života a především z představitelů [...] složek Národní fronty, kteří jsou většinou členy Ústředního akčního výboru NF, a že tudíž členství v ÚAV NF by bylo pouze formální. Protože je však v zájmu podpory rozmachu mírového hnutí žádoucí, aby byla co nejtěsnější spolupráce mezi Ústředním akčním výborem NF a Čs. výborem obránců míru, navrhuje užší předsednictvo ÚAV NF, aby do Čs. výboru obránců míru byl kooptován některý člen ÚAV NF“.⁹⁵

ÚAV NF například spolupracoval s ČSVOM na přípravách I. sjezdu ČSVOM v roce 1951. Ze strany NF si tato příprava vyžádala „plné účasti“ aparátu ÚAV NF. „Aby zajistil pravidelnou spolupráci akčních výborů NF s výborem obránců míru a rozvíjení mírového hnutí ve spolupráci se všemi složkami NF, vydal 13. ledna 1951 zvláštní dopis všem KAV NF a OAV NF, ve kterém upozornil na povinnost zejména sekretariátu ÚAV NF, aby se mírovému hnutí soustavně věnoval.“⁹⁶

Postupně docházelo k stále užší spolupráci mezi NF a ČSVOM. Připomeňme, že v roce 1958 došlo ke zrušení okresních výborů ČSVOM a k přenesení jejich úkolů na okresní výbory NF. Začátkem šedesátých let byla úzká spolupráce s NF považována za „základní předpoklad mírové práce“. Kladně byly hodnoceny ústřední

Zpráva o činnosti československého mírového hnutí 1968–1969, s. 2.

92 NA, ČSMV, kart. 10, Plenární zasedání 1972, Plenární zasedání ze dne 12. 12. 1972, Plán činnosti ČSMV na rok 1973, s. 17.

93 Tamtéž.

94 NA, ČSMV, kart. 131.

95 NA, ÚAV NF, kart. 184, Zápis ze zasedání ústředního výboru ÚV NF ze dne 24. 3. 1950, s. 1.

96 NA, ÚAV NF, kart. 184, Zasedání PÚV NF z 2. 2. 1951, Zpráva o spolupráci s ČSVOM, s. 1.

porady předsedů krajských výborů ČSVOM a pracovníků krajských výborů NF pro mírový úsek, věnované otázkám mírové činnosti. Osvědčila se také společná zasedání KVOM s krajskými výbory Národní fronty.⁹⁷

ČSVOM se nakonec stal členem NF (či začal být považován za jednu z jeho složek), nevíme však, kdy se tak stalo. Ve statutu ČSVOM z roku 1966 je uvedeno, že „jeho orgány jsou nedílnou součástí NF“.⁹⁸ Podobná informace je uvedena ve statutu ČSMV, kde je navíc zdůrazněno, že se jedná o „jednu z politických složek NF“.⁹⁹ V době krátce před sloučením s NF v roce 1975 nacházíme informaci o tom, že „orgány mírového hnutí jsou jednou z členských organizací Národní fronty zvláštního charakteru – bez individuálního členství. Vytváří je desetitisícový aktiv složený ze zástupců jednotlivých společenských organizací, institucí a významných osobností. Orgány mírového hnutí mají samostatný rozpočet a aparát na federální a republikové úrovni“.¹⁰⁰

Nakonec bylo v roce 1975 rozhodnuto, že „ČSMV bude ve své další činnosti působit jako specializovaný výbor ÚV NF ČSSR a rovněž sekretariáty ČSMV, ČMR a SMR budou součástí aparátu NF“.¹⁰¹ Výsledkem tedy bylo začlenění Československého mírového výboru do struktury Národní fronty tak, aby „orgány čs. mírového hnutí vnitřně byly specializovanými a iniciativními orgány Národní fronty a působily při ústředním výboru Národní fronty ČSSR, ČSR, SSR, krajských – v Praze a v Bratislavě městských – a okresních výborů Národní fronty a aby jejich předsedové byli členy příslušných výborů Národní fronty“.¹⁰² Bez jakýchkoliv organizačních změn zůstalo působení ČSMV vůči zahraničí, kde měl vystupovat jako doposud.¹⁰³

Zařazení do Národní fronty ČSSR bylo projednáno na celostátní konferenci československého mírového hnutí, která proběhla dne 15. 2. 1975. Součástí této reorganizace bylo přemístění sídla ČMR z Brna do Prahy.

Financování orgánů mírového hnutí mělo být hrazeno z rozpočtu NF. Z tohoto důvodu nebyly na konferenci ČSMV voleny revizní komise.¹⁰⁴

Funkcionáři ČSMV se stali členy orgánů a zaměstnanci aparátu ÚV NF ČSSR. Úřadující místopředseda ČSMV Josef Mudroch se stal členem sekretariátu ÚV NF ČSSR. Předseda ČSMV Josef Lukáš se stal členem předsednictva ÚV NF ČSSR. Pracovníci sekretariátu ČSMV se stali pracovníky sekretariátu ÚV NF ČSSR.¹⁰⁵

97 NA, ČSMV, kart. 11, Zprávy o činnosti ČSVOM 1957–1963, Zpráva o činnosti z roku 1961, s. 17.

98 NA, ÚAV NF, kart. 532, Statut ČSMV, s. 1.

99 NA, ČSMV, kart. 1, Akční program a statut ČSMV z roku 1969, s. 12.

100 NA, ČSMV, kart. 131, Návrh obsahového a politickoorganizačního zajištění příprav konferencí čs. mírového hnutí v roce 1975, s. 6.

101 30 let světového a československého mírového hnutí, II. část (1963–1979). Praha 1979, s. 24.

102 NA, ČSMV, kart. 131, Návrh obsahového a politickoorganizačního zajištění příprav konferencí čs. mírového hnutí v roce 1975, s. 6.

103 Tamtéž.

104 Tamtéž.

105 NA, ČSMV, kart. 11, Zápis ze schůze předsednictva ČSMV dne 14. 2. 1975, s. 2.

Zánik

O zrušení ČSMV a jeho nahrazení jinou organizací se uvažovalo již před pádem komunistického režimu. ČSMV v roce 1989 vypracoval dokument *Postavení a úkoly československého mírového hnutí v naší společnosti*. V dokumentu se nachází kritické zhodnocení činnosti ČSMV v letech 1975–1989 včetně návrhu na řešení situace v mírovém hnutí. Dokument předpokládal vznik zcela samostatné organizace, ovšem za předpokladu zachování spolupráce s organizacemi a orgány Národní fronty. Mírové hnutí mělo získat dostatečnou autonomii ve volbě konkrétního obsahu, forem a metod práce. Kromě toho bylo navrženo sjednocení názvu federálního orgánu mírového hnutí s názvy republikových orgánů – mírovými radami. ČSMV měl být přejmenován na Československou mírovou radu (ČSMR).¹⁰⁶ Návrh byl schválen předsednictvem ČSMV dne 1. 9. 1989. Rovněž předsednictvo ÚV NF ČSSR projednalo tento návrh a vzalo jej na vědomí. Dokument dne 10. 11. 1989 schválilo předsednictvo ÚV KSČ.¹⁰⁷

Na 25. 11. 1989 bylo svoláno do velkého sálu hotelu Internacionál v Praze 6 plenární zasedání ČSMV. V hlavním vystoupení úřadující místopředseda Ing. Josef Krejčí zdůraznil „význam provedení opravdových přeměn v naší společnosti, ke kterým otevřely cestu události 17. listopadu 1989“.¹⁰⁸ ČSMV na tomto plenárním zasedání „rozpuštěl sám sebe [...] a byla ustavena přípravná skupina pro založení nově koncipovaného mírového hnutí na demokratických zásadách“.¹⁰⁹

ČSMR byla koncipována jako „zcela otevřený, pluralitní orgán“, ve kterém by byly přímo (bez mezičlánku v podobě krajských mírových rad) zastoupeny okresní mírové rady. To umožňovalo vzájemné úzké propojení centra se základními články (okresními mírovými radami).¹¹⁰ Navíc měla být nově ustavená organizace otevřená pro profesní mírové organizace, církve a politické strany, které by se chtěly podílet na jejich aktivitách, a pro jednotlivce, kteří se nevážali na žádnou z uvedených struktur a měli zájem spolupracovat na konkrétních projektech. Jednou ze stanovených zásad bylo, že každý kolektivní člen bude vykonávat samostatnou, na ČSMR zcela nezávislou činnost, tedy že nebude ze strany ČSMR řízen.¹¹¹

Na schůzi, která byla svolána jako 7. schůze předsednictva ČSMV na 14. 12. 1989, přestože ČSMV již 25. listopadu ukončil svoji činnost, bylo projednáno vytvoření přípravné skupiny pro organizačně obsahové stránky související se svoláním usta-

106 NA, ÚV KSČ, Předsednictvo ÚV KSČ, 138. schůze PÚV KSČ dne 10. 11. 1989, bod 3. č. 8945, Postavení a úkoly československého mírového hnutí v naší společnosti, s. 10.

107 Tamtéž, Návrh pro schůzi Předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa, s. 1.

108 2. plenární zasedání ČSVOM. Mír 42, 1990, č. 1, předsádka.

109 NA, fond Informační středisko mírových skupin (ISMS), kart. 4, Stanovisko k tzv. Společnému prohlášení ČSPL, MKJL a MUČM k současné situaci Fondu míru a mírových skupin sdružených v ISMS z 4. 11. 1991, s. 1.

110 Kutina, Zdeněk: Proč Čs. mírová společnost? Mír 42, č. 5, s. 2.

111 Tamtéž.

vujícího zasedání Československé mírové unie. Dále schválili zřízení funkce tiskového mluvčího České mírové unie, do které zvolili Danu Braunovou, ačkoli tato organizace ještě nebyla vytvořena.¹¹² Ustavující shromáždění ČSMR proběhlo až 27. 1. 1990 v Domě kultury kovoprůmyslu v Praze na Smíchově.¹¹³

Účastnilo se jej přibližně 100 osob. Jednalo se převážně o delegáty z OMR a o čestné hosty. Ti zastupovali různé politické strany, společenské organizace, hnutí a iniciativy.¹¹⁴

Dle sdělení přímých účastníků probíhalo ustavující shromáždění v bouřlivé atmosféře.¹¹⁵ „Od mikrofonu na tribuně, ale i přímo z míst v sále, zaznělo mnoho diskuzních příspěvků, často polemických. Mnohokrát se o různých věcech hlasovalo.“¹¹⁶ Zástupci České a Slovenské mírové rady se ze začátku snažili jednání přerušit. Jako důvod uváděli, že je nutno mírové hnutí budovat zdola, tedy nejprve vytvářet nižší orgány a teprve poté federální.¹¹⁷ Proti tomu se ohradilo několik účastníků. Jako protiargument uváděli, že byli řádně delegováni s mandátem ustavit ČSMR a že samotným aktem delegování se stali zakládajícími členy ČSMR.¹¹⁸

Výsledkem jednání bylo přijetí doporučení návrhové komise ustavit Čs. mírovou unii (ČSMU), zvolit devítičlenný koordinační výbor,¹¹⁹ dopracovat návrhy dokumentů předložené přípravným výborem a registrovat ČSMU na základě předloženého organizačního řádu. Koordinační výbor byl téhož dne zvolen a po ukončení ustavující konference se konala jeho první schůze, kde proběhla volba úřadujícího předsedy a místopředsedů. Úřadujícím předsedou byl zvolen Ing. Josef Krejčí,¹²⁰ místopředsedy byli zvoleni RNDr. Jan Herzmann, CSc. a RNDr. Roman Raczynski.¹²¹ Následně došlo k podání registrace ČSMU.

Koordinační výbor ČSMU se znovu sešel 5. 2. 1990. Jeho jednání bylo v podstatě odrazem průběhu diskuze ustavujícího shromáždění.¹²² Část přítomných (hlavně zástupci ze Slovenska) začala prosazovat nové pojetí ČSMU, které bylo v rozporu s koncepcí, kterou předložil přípravný výbor Čs. mírové rady, tedy s koncepcí otevřeného demokratického a pluralitního hnutí. „Podle jejich názoru by rozhodujícími a monopolními orgány mírového hnutí měly být Česká a Slovenská mírová unie, které by řídily všechny OMR (tím se porušuje zásada volného partnerství mezi mí-

112 AS: Zasedalo predsednictvo ČSMV. Mír 42, č. 2, s. 2.

113 Koukal, Milan: Budoucnost náleží naději. Mír 42, č. 3, s. 2.

114 Tamtéž.

115 Kutina, Zdeněk: Proč Čs. mírová společnost? Mír 42, č. 5, s. 2.

116 Koukal, Milan: Budoucnost náleží naději. Mír 42, 1990, č. 3, s. 2.

117 Kutina, Zdeněk: Proč Čs. mírová společnost? Mír 42, 1990, č. 5, s. 2.

118 Tamtéž.

119 Jeho členy byli: PhDr. Josef Drozd, RNDr. Jan Herzmann CSc., Ing. Josef Krejčí, PhDr. Jaromír Procházka, RNDr. Roman Raczynski, CSc. Ing. Marián Tibeský, Ing. Jan Veselka a Doc. Alexander Vika viz Členové koordinačního výboru české mírové unie. Mír 42, 1990/3, s. 8.

120 Kutina, Zdeněk: Proč Čs. mírová společnost? Mír 42, 1990, č. 5, s. 2.

121 Členové koordinačního výboru české mírové unie. Mír 42, 1990, č. 3, s. 8.

122 NA, ISMS, kart. 2, Dopis Československé mírové společnosti z 28. 2. 1990, s. 1.

rovými orgány, jejich samostatnosti a právní subjektivitě), naopak by samy nebyly řízeny Čs. mírovou unií, která by jednala pouze s jejich mandátem a souhlasem. Podle nich by ČSMU měla být tvořena výhradně delegáty jmenovitě vybranými z řad ČMU a SMU na základě parity. Šlo by tedy o platformu dvou byrokratických monopolů, které si vystačí samy pro sebe a samy sebe budou zastřešovat. Tímto způsobem jsou nejenom administrativně a protiprávně likvidovány mandáty demokraticky zvolených OMR atd. do původní mírové rady, ale i zcela ignorována vůle jednotlivců, expertů, profesních mírových skupin, společenských organizací atd. se přímo podílet na aktivitě čs. mírového hnutí na federální úrovni v souladu s vyhlášenými zásadami plurality a otevřenosti, bez nichž mírové hnutí není hnutím,“ uvádí se v dopise z 28. 2. 1990. Ten byl pravděpodobně adresován OMR a zástupcům kolektivních organizací a jednotlivcům, kteří se původně chtěli stát členy připravované Československé mírové unie. Obraceli se na ně tiskový mluvčí Československé mírové společnosti Jaromír Procházka, Dana Braunová a Zdeněk Kutina.¹²³

Slovenská a Česká mírová unie (dříve ČMR a SMR) považovaly výše uvedené principy za neměnné, proto se rozhodli někteří individuální členové, spolu se zástupci některých mírových skupin a některými zástupci okresních a krajských mírových rad, že „skutečná mírová organizace s celostátní působností a bez těžkopádných struktur je potřebná a nutná“.¹²⁴ Proto byla 21. 2. 1990 ustavena nová organizace – Československá mírová společnost (ČSMS) „jako otevřená, demokratická, pluralitní a nezávislé sdružení pro vyjádření vůle občanů v otázkách vnitřního a vnějšího míru, vojenské politiky, životního prostředí, občanských svobod a lidských práv, výchovy k míru a nenásilí“.¹²⁵ Úkolem zřízené organizace bylo „zaujímat stanoviska k těmto otázkám, šířit je, volit si svobodné formy k jejich prosazování a spojit své úsilí s dalšími subjekty v Československu i v zahraničí“.¹²⁶ Podstatu struktury ČSMS viděli v individuálním členství, ale považovali za samozřejmé i kolektivní členství mírových skupin a dalších organizací. ČSMS nahradil původně připravovanou Čs. mírovou radu.

Federální ministerstvo vnitra projednalo žádost ČSMS o schválení organizačního řádu dobrovolné organizace a dne 9. 4. 1990 vydalo rozhodnutí, kterým schválilo organizační řád ČSMS.¹²⁷

V souvislosti s rozpadem Československa požádala ČSMS v roce 1993 Ministerstvo vnitra o změnu názvu z Československá mírová společnost na Česká mírová

123 Tamtéž. Podle Josefa Drozda, jenž se k problému rovněž vyjádřil, to byla koncepce, kterou představoval zrušený ČSMV, „vycházela z obnovy centralistické organizace budované z celé republiky, prostě tak, že se změní název, změní se vývěsní tabule a všechno půjde po starém“. Viz: NA, ISMS, kart. 2, Blíže neurčený stenografický záznam z vystoupení Josefa Drozda, s. 38.

124 NA, ISMS, kart. 2, Dopis Československé mírové společnosti z 28. 2. 1990, s. 2.

125 Tamtéž.

126 Tamtéž.

127 NA, ISMS, kart. 2, Rozhodnutí o schválení organizačního řádu ČSMS, s. 1.

společnost. K tomuto kroku se ČSMS rozhodla na výročním zasedání dne 23. ledna 1993.¹²⁸ Ministerstvo vnitra tuto změnu vzalo na vědomí 8. 3. 1993.¹²⁹

Své pokračovatele neměl jen ČSMV, ale také oba národní mírové výbory. Na činnost ČMR navázala Mírová unie Čech a Moravy (MUČM), na jejímž ustavujícím zasedání dne 7. 4. 1990 byl předsedou zvolen RNDr. Tomáš Raczynski.¹³⁰ Později (pravděpodobně v roce 1993) došlo ke změně názvu na České národní hnutí za lidská práva. V Bratislavě byla 17. 3. 1990 ustavena Slovenská únia pre mier a ľudské práva, která navázala na činnost SMR.¹³¹

Informační středisko mírových skupin

Československá mírová společnost vytvořila spolu s dalšími nezávislými mírovými skupinami Informační středisko mírových skupin.¹³² Jeho zakládajícími členy se staly: Nezávislé mírové sdružení (NMS),¹³³ Československá pacifistická liga (ČSPL),¹³⁴ Česká národní skupina PAND International¹³⁵, přípravný výbor Helsin-

128 NA, ISMS, kart. 2, Žádost o změnu názvu z 1. 3. 1993.

129 NA, ISMS, kart. 2, Dopis ministerstva vnitra ze dne 8. 3. 1993.

130 Koukal, Milan: Na každém záleží. Z ustavujícího jednání Mírové unie Čech a Moravy. Mír 42, 1990, č. 6, s. 7.

131 Mo: Mier je vecou všetkých. Z ustanovujúceho rokovania Slovenskej únie pre mier a ľudská práva. Mír 42, 1990, č. 1, s. 4.

132 Poprvé se ISMS obrátilo se žádostí o registraci na Federální ministerstvo vnitra 26. 3. 1990. Den poté přijalo Federální shromáždění České a Slovenské Federativní republiky zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Tento zákon nepřiznal federálnímu ministerstvu působnost na úseku spolčování (sdružování občanů). Zákon neobsahoval ustanovení, které by umožňovalo federálnímu ministerstvu vnitra dokončit správní řízení o žádostech podaných podle dosavadních předpisů. Federální ministerstvo vnitra vrátilo žádost ISMS a k ní připojené materiály a doporučilo mu spojit se s civilně správním úsekem republikového ministerstva vnitra. Zákon č. 83/1990 Sb. totiž jediné tomuto orgánu státní správy přiznal působnost na úseku sdružování občanů, resp. registrace jednotlivých sdružení. Znovu byl organizační řád zaslán ke schválení 14. 5. 1990 a o den později byl příslušným ministerstvem schválen. Viz NA, ISMS, nezpracováno, kart. 4.

133 Nezávislé mírové sdružení – „volné společenství občanů [...] usilujících o upevňování vnitřního míru ve společnosti tj. o prosazování hodnot a norem tolerance, nenásilí, humanizmu a sociální spravedlnosti a omezování všech militantních prvků ve společenských vztazích“. Sdružení dále prosazovalo „humanizaci vojenské služby, liberalizaci podmínek civilní služby a dále zdokonalování forem veřejné správy prostřednictvím rozvoje mechanismů participativní demokracie. Touto aktivitou sdružení navazovalo na tradice nezávislého mírového sdružení, občanské iniciativy vzniklé v dubnu 1988“. Sdružení bylo zaregistrováno ministerstvem vnitra 13. 7. 1990. Viz NA, ISMS, kart. 2, Stanovy nezávislého mírového sdružení, s. 1.

134 Československá pacifistická liga – „se konstitovala jako celostátně působící volné, nezávislé sdružení, které si neklade za cíl být politickou stranou. ČSPL volí programové cíle v duchu lidských práv a svobod, v duchu zásad nenásilí, míru a antimilitarismu, které reagují na vnitropolitickou a mezinárodní situaci“. Viz NA, ISMS, kart. 2, Programové prohlášení Československé pacifistické ligy, s. 1. Československá pacifistická liga byla registrována ministerstvem vnitra 31. 10. 1990. Viz NA, ISMS, kart. 2, Stanovy Československé pacifistické ligy, s. 1.

135 Organizace sdružující umělce se vztahem k mírové problematice sídlila v Českých Budějovicích. Bližší informace o organizaci se mi nepodařilo dohledat. Viz NA, ISMS, kart. 5.

ského občanského shromáždění (HCA)¹³⁶ a Mírový klub Johna Lennona (MKJL).¹³⁷ Tito se snažili, „aby byly všechny finanční a majetkové zdroje bývalého ČSMV zpřístupněny nezávislým mírovým organizacím“.¹³⁸ V tomto případě však podle Zdeňka Kutiny nešlo o integraci, ale o „zcela účelovou kooperaci rovnoprávných mírových hnutí, která budou mimo jiné využívat společné materiální prostředky, technický a materiální servis“.¹³⁹ V bývalém ústředí ČSMV nakonec sídlilo NMS, ČSPL, MKJL a HCA. Připomeňme, že skupiny měly zpočátku obavy, že by „existence ISMS mohla narušovat autonomní činnost a rozhodování, výslovně odmítaly koordinační funkci ISMS a připouštěly ho pouze jako společný technický, finanční a organizační servis“.¹⁴⁰ Teprve později došlo k poznání, „že je potřeba vědět o sobě více, účastnit se na aktivitách ostatních skupin i spolupracovat na konkrétních projektech“.¹⁴¹ Postupně byli se souhlasem Styčného výboru ISMS přijímáni další členové. V roce 1991 se připojila Křesťanská ekumenická mírová skupina Šalom¹⁴² a Mírová unie Čech a Moravy (MUČM).¹⁴³ Členství každé mírové skupiny mohlo zaniknout podle organizačního řádu ISMS jejím prohlášením o vystoupení z ISMS.¹⁴⁴ Vystupující skupina měla nárok na vrácení zařízení, které vložila do majetku ISMS ke společnému užívání.¹⁴⁵

Orgány ISMS byly styčný výbor a revizní komise. Styčný výbor tvořili dva zplnomocnění zástupci každé mírové skupiny. Kromě schvalování přijetí nových členů

136 Z tohoto přípravného výboru vzniklo Helsinské občanské shromáždění České republiky jako národní výbor Helsinského občanského shromáždění (HCA – Helsinki Citizens' Assembly). Shromáždění zahájilo činnost v říjnu 1990 jako „forum angažovaných občanů, kteří chtějí pěstovat silný smysl pro univerzální ideje a hodnoty evropského lidství, pro svobodu národů, pro občanská práva a práva menšin, pro evropskou hospodářskou a politickou jednotu radikálně prohlubující helsinský proces, pro společnou mírovou perspektivu všeho lidstva“. Viz NA, ISMS, kart. 5, Návrh programového prohlášení Helsinského občanského shromáždění České republiky, s. 1.

137 Činnost klubu byla zaměřena na mírovou činnost zejména v oblasti kultury. Klub registrovalo ministerstvo vnitra 4. 5. 1990. Viz NA, ISMS, kart. 5, Organizační řád a stanoví Mírového klubu Johna Lennona, s. 1.

138 NA, ISMS, kart. 4, Stanovisko k tzv. Společnému prohlášení ČSPL, MKJL a MUČM k současné situaci Fondu míru a mírových skupin sdružených v ISMS z 4. 11. 1991, s. 1.

139 Kutina Zdeněk: Proč Čs. mírová společnost? Mír 42, 1990, č. 5, s. 2.

140 NA, ISMS, kart. 4, Stanovisko k tzv. Společnému prohlášení ČSPL, MKJL a MUČM k současné situaci Fondu míru a mírových skupin sdružených v ISMS z 4. 11. 1991, s. 2.

141 Tamtéž, s. 2.

142 NA, ISMS, kart. 4, Zápis ze styčného výboru ISMS z 12. 3. 1991, s. 1. Šalom – ekumenické pozvání k míru pro každého – sdružení křesťanů a křesťanek, „kteří společně hledají Boží vůli pro sociální, hospodářské, politické a ekologické problémy dneška a zítřka“. Jednalo se o „otevřené společenství pro všechny, kteří považují otázky míru, spravedlnosti a zachování stvoření za podstatné pro svou víru a životní praxi“. Sdružení bylo registrováno v únoru 1990. Viz NA, f. ISMS, kart. 4, Šalom, nenadepsaný dokument o činnosti sdružení Šalom z roku 1990.

143 NA, ISMS, kart. 4, Zápis ze styčného výboru ISMS z 5. 2. 1991, s. 1. MUČM žádala již 15. 11. 1990 o přijetí. Viz NA, ISMS, kart. 4, Žádost o přijetí MUČM z 15. 11. 1990.

144 NA, ISMS, kart. 4, Organizační řád ISMS, s. 1.

145 Tamtéž, s. 3.

rozhodoval o použití finančních prostředků a základního majetku ISMS. Dále volil svého mluvčího, hospodáře ISMS, revizní komisi ISMS a schvaloval personální stav aparátu a jeho platový řád.¹⁴⁶ ISMS dle organizačního řádu nemohl zaniknout, pokud jeho členy zůstávaly alespoň dvě mírové skupiny.¹⁴⁷ Činnost ISMS byla ukončena k 31. 12. 2000.¹⁴⁸

Kontakty se Státním ústředním (Národním) archivem

Dle PhDr. Milana Koukala se písemnosti vzešlé z činnosti ČSVOM a ČSMV před předáním do archivu nacházely na půdě v sídle organizace v Panské ulici č. 890/7.¹⁴⁹ Ve spise o fondu uloženém na sekretariátu 6. oddělení NA se informace o kontaktu s původcem nenacházejí. Pouze spisy týkající se skartací a akvizicí obsahují záznam o jednání u České mírové unie (ČMU) ze dne 24. 5. 1990. Pracovník Státního ústředního archivu Michal Mocek jednal s Vladimírem Zajíčkem, zástupcem ČMU v Informačním středisku mírových skupin (ISMS). Archivář od Vladimíra Zajíčka získal informace o struktuře mírového hnutí, názvech po roce 1989 vytvořených mírových skupin, o jménech jejich představitelů včetně údajů o názvech jejich tiskových orgánů. Zajíček rovněž podal pracovníku SÚA informaci o dvou výborech, které měly podobné postavení v NF jako ČSMV. Jednalo se o Výbor pro evropskou bezpečnost a spolupráci a Výbor solidarity s národy Asie, Afriky a Latinské Ameriky.¹⁵⁰ Během rozhovoru byl archivář informován, že spisový materiál ČSMV a jeho předchůdce nebyl předán do spisovny NF a že o něj nadále pečovala ČMU.¹⁵¹ Předběžně bylo dohodnuto předání, popřípadě skartace těchto písemností. K vlastnímu předání dokumentů původce do péče SÚA došlo dne 7. 9. 1990. Pracovníci SÚA PhDr. Aleně Noskové dokumenty předal Zdeněk Kutina.

Popis archivních fondů

Z převzatých dokumentů byly v roce 1990 vytvořeny dva archivní fondy Československý výbor obránců míru (číslo NAD 1291) a Československý mírový výbor (číslo NAD 1197). Fond Československý výbor obránců míru vznikl v roce 1990 vytříděním dokumentů z fondu Československý mírový výbor. Obsahuje písemnosti vzešlé z činnosti orgánů výboru, korespondenci a dokumentaci mezinárodního protiválečného hnutí z let 1949–1969. Rozsah fondu je 11 bm.

Fond Československý mírový výbor obsahuje písemnosti orgánů výboru, dokumenty z mírových kongresů, mezinárodních zasedání, dále se v něm nachází za-

146 Tamtéž, s. 1.

147 Tamtéž, s. 2.

148 NA, ISMS, kart. 4, Zápis ze styčného výboru ISMS z 17. 10. 2000, s. 1.

149 Rozhovor autora s Milanem Koukalem z 26. července 2015.

150 Registratura 6. oddělení NA, Skartace a akvizice, Záznam o jednání u České mírové unie ze dne 24. 5. 1990, s. 1.

151 Tamtéž.

hraniční korespondence a agenda redakce časopisu *Mír*. Rozsah fondu je 23,58 bm. Z toho 22,90 bm tvoří nezpracované písemnosti a zvukový materiál. Zpracovány jsou pouze kinematografické filmy v rozsahu 0,68 bm, které v roce 2000 roztrídila a popsal Iвета Mrvíková.

Ještě před předáním písemností ČSMV a jeho předchůdce byly do SÚA postoupeny dokumenty vzešlé z činnosti ČMR. Jednalo se o 63 kartonů s písemnostmi z let 1969–1985, které od tehdejšího předsedy ČMR Antonína Stejskala převzala již 10. 9. 1986 PhDr. Alena Nosková. Předtím byly dokumenty ve spisovně zhruba utříděny podle věcných skupin. Dalších 36 archivních krabic bylo předáno místopředsedou ČMR JUDr. Zdeňkem Křížem dne 10. 5. 1988. Poslední dokumenty byly získány po roce 1989 při rušení organizací NF. Jednalo se o balíky a 17 kartonů převážně dokumentů hospodářského a ekonomického charakteru. K této přejímce není přiložen předávací seznam. Z těchto postupně přebíraných dokumentů byl vytvořen fond Česká mírová rada (číslo NAD 1196). Rozsah fondu je 16,5 bm. Fond obsahuje statutární a organizační záležitosti, zápisy ze zasedání předsednictva, plány práce, zprávy o činnosti, korespondenci předsedy, studie, referáty, materiály vzešlé z činnosti komisí, ze seminářů a mírových akcí. Součástí fondu jsou rovněž rezoluce občanů a hospodářská agenda ČMR.¹⁵²

Fondy nižších složek ČSVOM a ČSMV, pokud se zachovaly, jsou uloženy ve státních oblastních, státních okresních, resp. městských archivech. Dokumenty z činnosti Slovenského výboru obránců míru jsou uloženy ve Slovenském národním archivu.

Písemnosti vzešlé z činnosti následovníků ČSMV se nacházejí ve fondu Informační středisko mírových skupin (NAD 1429). K prvnímu kontaktu s původcem došlo v roce 2000. Další dokumenty do tohoto fondu předal v roce 2007 PhDr. Jan Šumavský, CSc. Materiál převzala Mgr. Zora Machková.¹⁵³ Rozsah tohoto nezpracovaného archivního fondu je 0,72 bm.

Publikační činnost organizace

Tisku mírových organizací byl přikládán značný význam. Měl informovat o činnosti mírového hnutí a dále měl za úkol informovat o souvisejících aktivitách v zahraničí, zprostředkoval zkušenosti, šířil nové poznatky a často uváděl také teoretické články k problematice války, míru apod.¹⁵⁴ Svá periodika vydávala většina národních mírových výborů a také Světová rada míru.¹⁵⁵ ČSMV vydával časopis

152 Zajímavá je péče orgánů ČSVOM, ČSMV a také ČMR o dokumenty ze zasedání předsednictva, plenárních zasedání a konferencí, které byly v případě předsednictva a pléna zpravidla po jednom, někdy také po několika letech svazovány. V takto vytvořených „knihačích“ se kromě vlastních zápisů nachází podkladový materiál k nim včetně prezenčních listin, pozvánek, diskusních příspěvků, jsou zde k vidění také novinové výstřižky, propagační materiál a v poslední řadě fotografie ze zasedání.

153 Tímto bych chtěl Mgr. Zoře Machkové poděkovat za pomoc při orientaci ve fondu a za informace týkající se zániku ISMS.

154 Novák, Vladimír: *Abeceda mírového hnutí*, s. 180.

155 Od roku 1970 vydávala dvouměsíčník *New Perspectives* (Nové perspektivy) a měsíčník *Peace Cou-*

Mír. První číslo vyšlo v dubnu 1949 z iniciativy Svazu bojovníků za svobodu jako čtvrtletník pro obranu míru. Slovníkové heslo o časopisu Mír v publikaci Vladimíra Nováka jej charakterizuje jako časopis masový, určený pro širokou veřejnost, který dosahoval nákladu až 200 000 výtisků měsíčně.¹⁵⁶

Vydávání časopisu Mír bylo zastaveno v roce 1954. Místo něj začal od roku 1955 vycházet Informační bulletin ČSVOM, určený již jen aktivistům československého mírového hnutí. V roce 1964 začal časopis vycházet opět pod původním názvem.

O budoucnosti měsíčníku se začátkem roku 1990 na různých úrovních často diskutovalo. Představitelé devíti mírových organizací a skupin na svém jednání u „kulatého stolu“ 22. 5. 1990 rozhodli o jeho definitivním zastavení.¹⁵⁷

Šesté číslo časopisu vydané v roce 1990 bylo číslem posledním. Proč se tak stalo, se můžeme dočíst v jeho úvodníku, který napsal Ing. Josef Krejčí: „Kdybychom chtěli využít personifikace, uvedli bychom, že časopis Mír zemřel náhle, po krátké těžké nemoci. Nemoc měla především dvě příčiny: letos v dubnu nám oznámilo vedení novinářských závodů Mír, že ruší provoz, ve kterém se náš časopis od roku 1970 tiskl, přičemž nemá náhradní výrobní kapacity. Hlavním důvodem však byla skutečnost, že v současné době už vydavatel nemůže vydávání časopisu dotovat. Po dlouhá léta si totiž zajištění výroby našeho celostátního měsíčníku, jehož celoroční předplatné bylo pouhých 9,60 Kčs, vyžadovalo dotace. Ty ještě vzrostly po výrazném zvýšení cen v polygrafickém průmyslu v nedávné době. Ani zvýšení prodejní ceny na 3 Kčs od počátku letošního ročníku nestačilo na úhradu všech výdajů spojených s přípravou časopisu.“¹⁵⁸

Jednalo se o jedno z nejstarších periodik národních mírových hnutí v celosvětovém měřítku, které svoji činnost ukončilo po 42 letech.¹⁵⁹

Pro vnitřní potřebu vydával výbor od roku 1975 časopis Zpravodaj Československého mírového výboru. Také Česká mírová rada tiskla svůj Zpravodaj, kde byly publikovány články o aktuální úloze mírového hnutí, o významných událostech politického a veřejného života a materiály využívané pro propagační práci.

Od června 1975 vycházel Zpravodaj ČSMV v počátečním nákladu přes 500 výtisků. Cílem zpravodaje bylo nabídnout zájemcům vybrané informace o činnosti mírového hnutí.¹⁶⁰

V listopadu 1975 spatřila světlo světa první čísla ruské a anglické verze Informačního bulletinu ČSMV. Uvažovalo se též o jeho vydání v německém jazyce.¹⁶¹ Informační bulletin ČSMV měl vyplnit mezeru v propagaci výsledků československého mírového hnutí v zahraničí.¹⁶²

rier (Posel míru) a to v několika světových jazycích.

156 Novák, Vladimír: *Abeceda mírového hnutí*, s. 175.

157 Krejčí, Josef: Úvodník. *Mír* 42, 1990, č. 6, s. 1.

158 Krejčí, Josef: Úvodník. *Mír* 42, 1990, č. 1, s. 1.

159 Tamtéž, s. 1.

160 NA, ČSMV, kart. 3. Plenární zasedání ČSMV 1973–1976, Stenografický záznam z plenárního zasedání ČSMV dne 19. 12. 1975, s. 3/4.

161 Tamtéž.

162 Tamtéž.

Při příležitosti významných mezinárodních mírových akcí, jako například při Světovém shromáždění za mír a život proti jaderné válce v roce 1983 nebo při Světovém mírovém kongresu v Kodani v roce 1986, vydával ČSMV nepravidelný bulletin Czechoslovak Peace News. Od roku 1987 vycházel několikrát do roka.¹⁶³ Dále ČSVOM a ČSMV tiskly upravené záznamy vybraných zasedání ústředních mírových orgánů, na kterých byly projednávány otázky dlouhodobého charakteru, metodické materiály, příležitostné tiskové materiály, plakáty, a podobně.¹⁶⁴

Emblém Československého mírového hnutí

V rámci příprav na Světové shromáždění za mír a život proti jaderné válce, které se konalo v červnu 1983 v Praze, byla vypsána soutěž na emblém tohoto shromáždění. V anonymní soutěži, jejíž porotu tvořili zástupci ČSMV a Českého fondu výtvarných umění, byl vybrán návrh Marie Králové z Prahy, absolventky Vysoké školy uměleckopřemyslové. Její holubice nesoucí na svých křídlech planetu Zemi se nakonec se stala znakem československého mírového hnutí.¹⁶⁵

Seznam použitých zkratk

ČMR – Česká mírová rada
ČMS – Česká mírová společnost
ČSMV – Československý mírový výbor
ČSMU – Československá mírová unie
ČSPL – Československá pacifistická liga
ČSVOM – Československý výbor obránců míru
ČSMR – Československá mírová rada
ČSMS – Československá mírová společnost
HCA – Helsinki Citizens' Assembly
ISMS – Informační středisko mírových skupin
MKJL – Mírový klub Jona Lenona
MUČM – Mírová unie Čech a Moravy
NMS – Nezávislé mírové sdružení
SMR – Slovenská mierová rada
SRM – Světová rada míru
SMV – Slovenský mierový výbor
SVOM – Slovenský výbor obrancov mieru

163 Novák, Vladimír: *Abeceda mírového hnutí*, s. 117.

164 Duračinský Ján a kol.: *História a súčasnosť československého mierového hnutia*. Praha 1983, s. 28-29.

165 Novák, Miroslav: *Abeceda mírového hnutí*, s. 125.

Der Tschechoslowakische Ausschuss der Friedensverteidiger und der Tschechoslowakische Friedensausschuss in den Jahren 1945–1989

Der Tschechoslowakische Ausschuss der Friedensverteidiger wurde kurz nach dem Weltkongress der Friedensverteidiger, der im April 1949 in Paris und in Prag ausgetragen wurde, gegründet, und zwar als einer der ersten nationalen Friedensausschüsse überhaupt. Bereits zu Beginn seiner Tätigkeit musste sich der Vorstand des Tschechoslowakischen Ausschusses der Friedensverteidiger mit der Frage seiner Beziehung zur Nationalen Front auseinandersetzen, weil die Aktivität des Ausschusses mit der Tätigkeit der Nationalen Front teilweise identisch war. Mit der Friedensproblematik beschäftigten sich zudem nicht nur die Nationale Front, sondern auch zahlreiche darin vereinigte freiwillige Organisationen (u. a. Tschechoslowakisches Rotes Kreuz und Verband der antifaschistischen Kämpfer). Aus diesem Grund wurden die selbständigen Bezirksausschüsse der Friedensverteidiger 1959 zusammengeschlossen, und ihre Aufgaben wurden nachfolgend von Bezirksausschüssen der Nationalen Front übernommen. Das Problem wurde schließlich durch den Zusammenschluss der Organe des tschechoslowakischen Friedensausschusses (seit 1968 Nachfolger des Tschechoslowakischen Ausschusses der Friedensverteidiger) mit den Organen der Nationalen Front im Jahr 1975 gelöst. Nach dem Sturz des kommunistischen Regimes 1989 öffnete sich die Gelegenheit, eine neue, völlig eigenständige Organisation zu gründen, die an die Tätigkeit des Tschechoslowakischen Friedensausschusses anknüpfen würde. Allerdings gingen die Meinungen über die Tätigkeit der Organisation leider dermaßen auseinander, dass sich Anfang 1990 die entstehende Organisation spaltete, und zwar in die Tschechoslowakische Friedensunion und in die Tschechoslowakische Friedensgesellschaft.

The Czechoslovak Committee of the Peace Defenders and Czechoslovak Peace Committee in 1945–1989

Shortly after the World Congress of the Peace Defenders that took place in Paris and Prague in April 1949, the Czechoslovak Committee of the Peace Defenders was established as a one of the first national peace committees. At the very beginning of its activity, the presidency of the Czechoslovak Committee of the Peace Defenders had to deal with its relation to the National Front, since its activity overlapped the activity of the National Front. The peace question was pursued not only by the National Front, but also by a number of voluntary associations united under the National Front (Czechoslovak Red Cross, Union of Anti-Fascist Fighters and others). This was the cause for the unifying process of the formerly independent district committees of the peace defenders that lasted until 1959; their tasks were eventually taken over by the district committees of the National Front. The whole issue was finally solved by merging the Czechoslovak Peace Committee bodies (a successor of the Czechoslovak Committee of the Peace Defenders founded in 1968) with the body of the National Front in 1975. The fall of the Communist regime in 1989 brought a possibility of founding of a new,

fully independent organisation to pick up the activities of the Czechoslovak Peace Committee. Unfortunately, the opinions of how the organisation should work varied so much that the prepared association split at the beginning of the year 1990 into the Czechoslovak Peace Union and Czechoslovak Peace Society.